

Кудіна Ольга

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА ЯК ДІЄВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

У статті досліджено зміст концепту публічної політики, виокремлено основні її складові та функції, визначено роль публічної політики в процесі демократизації суспільства, а також окреслено основні проблеми на шляху впровадження публічної політики в Україні.

Ключові слова: публічна політика, суспільний інтерес, політична комунікація, громадська думка, легітимність.

Kudina Olga. Public policy as an effective mechanism for democratization. *This article explores the meaning of the concept of public policy, determined its basic components and functions, the role of public policy in the process of democratization and outlined the main problems in implementing public policy in Ukraine.*

Keywords: public policy, public interest, political communication, public opinion, the legitimacy

Якісні зміни у функціонуванні політичної системи – це рух до її демократизації. Україна, позиціонуючи себе як європейсько орієнтований партнер міжнародних відносин, поступово реанімує та приводить до європейських стандартів діяльність усіх сфер суспільного життя, впроваджуючи демократичні принципи управління та функціонування владних інститутів. Однак маємо ряд проблем у процесі демократичного поступу. На підтвердження тому – аналітичний звіт за 2013 рік міжнародної незалежної організації «Freedom House». За даними дослідження рівня демократичного розвитку країн перехідного типу наша держава отримала оцінку меншу 5 балів, де за шкалою 7 балів є показником найгіршого рівня розвитку, 1 – найкращого. Такий рейтинг підсумовує досягнення з декількох напрямків: демократичність національного уряду – маємо 5,75 бали, з місцевого самоуправління – 5,5 балів, якість виборчого процесу та незалежність медіа оцінили у 4 бали,

стан громадянського суспільства – 2,75 бали, рівень корупції – 6 балів, стан судової системи та незалежність суддів – теж 6 балів [1]. Очевидно, що спираючись на цьогорічні дані рейтингу «Freedom House», можна зробити висновок – Україна має ряд проблем у процесі демократизації політичних інститутів. Отож пріоритетним на сьогодні є дотримання демократичних принципів управління, що передбачають верховенство права та відкритість і прозорість діяльності владних інститутів. До того ж, забезпечення публічного прозорого процесу управління потребує існування у суспільстві доступних для громадян механізмів участі у виробленні та реалізації політичних рішень. Тобто, будь-які політичні процеси мають відбуватися в публічному просторі, не за «закритими дверима». Прозорість процедур розробки та прийняття політичних рішень, а також в цілому діяльності владних інститутів, взаємодія влади і громадськості на паритетних засадах, узгодження суспільних інтересів та забезпечення найбільш суспільно значимих, інформаційна відкритість влади є складниками публічної політики. Публічна політика є особливим видом комунікації у суспільстві, без якого розвиток демократії неможливий. Як влучно зазначає російський дослідник Н. Беляєва, публічна політика передбачає наявність компетентних інформованих громадян, здатних до самоорганізації, які безпосередньо впливають на формування значущих для суспільства завдань, реалізація яких і покладена «на плечі» владних інститутів [2, с.82] Саме у разі врахування «публічного» інтересу та за умови відповідності політичних рішень суспільним потребам – можливий зворотній зв'язок між владою та громадськістю. Разом з тим, здійснення політики на засадах публічності й прозорості створює передумови для легітимації політичних рішень та діяльності державних інституцій в цілому. Легітимність це здатність системи породжувати і підтримувати довіру народу в те, що її політичні інститути найбільшою мірою відповідають інтересам суспільства. Політичні системи, що мають високий рівень легітимності, багато вчених, зокрема С.Ліпсет, називають найбільш стабільними.

Натомість, в українському суспільстві аналітиками фіксується процес зниження довіри майже до всіх державних інституцій. За результатами соціологічного дослідження, проведеного фондом

«Демократичні ініціативи» та Українським центром економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова у травні 2013 року: Верховній Раді довіряють 16,3% респондентів, не довіряють їй – 76,8%, Президенту довіряють 25,8%, не довіряють – 68,9%, Кабміну довіряють 22,3%, не довіряють – 71%, рівень недовіри міліції становить 70% опитуваних, прокуратурі – 63% тощо. Атмосфера тотальної недовіри суспільства до владних інституцій має наслідком низький рівень участі громадян у політичному житті країни – явка українців на останніх виборах до Парламенту у 2012 році становила трохи більше 50% населення. Як наслідок, ні про яку підтримку рішень владних інститутів громадськістю – не може бути й мови. Хоча саме характер взаємодії влади та суспільства є наріжним каменем процесу демократизації України.

Згідно із законами України за громадянами закріплені наступні інструменти реалізації права на участь в публічному управлінні: референдуми; вибори; участь у діяльності політичних партій та громадських організацій; участь у прийнятті рішень органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади; участь у проведенні регуляторної політики держави; доступ до державної служби; звернення до органів влади; доступ до інформації про діяльність влади; оскарження рішень органів влади [3, с.17].

Але чи дійсно маємо в Україні ефективні механізми впливу громадськості на рішення представників влади? Питання риторичне, враховуючи рівень корумпованості державних інститутів.

Публічна політика передбачає не лише відкритість діяльності владних інститутів. Вона передбачає неспроможність держави та її інститутів монополізувати публічну діяльність, яку слід розуміти як репрезентовану у публічній сфері «активність політичних та неполітичних акторів, які через взаємодію прагнуть реалізувати власний інтерес» [3, с.12].

Як вірно зазначає у своєму дисертаційному дослідженні Т.Кадлубович: «Втілення в життя принципів публічної політики вирішує головні завдання демократизації суспільства.» [4, с.68]. Адже публічна сфера є тією частиною соціального життя, в якій реалізовується публічний інтерес, тобто такий, що визначає потреби більшості.

Зміст публічної політики визначається, у першу чергу трьома факторами:

1. Характером комунікації у суспільстві: за наявності політичної комунікації, тобто постійного обміну інформацією між суб'єктами політичного життя, відбувається артикуляція суспільних інтересів. Крім того, інформаційна взаємодія учасників політичних процесів політично соціалізує громадян, робить їх носіями позиції, стимулює до участі у розробці та прийнятті політичних рішень. Комунікативні моделі політичної системи розроблені ще в середині ХХ століття такими вченими, як К.Дойч, Х.Арендт, зараз стають актуальними як ніколи. Комунікативні зв'язки складають основу політичних відносин у суспільстві, і від характеру цих соціальних взаємодій залежить стан політичної системи в цілому.

2. Урахування громадської думки у процесі реалізації тих чи інших владних рішень та наявність у громадськості правового інструментарію для здійснення впливу на політичний процес. У демократичному суспільстві громадська думка є вагомим елементом у процесі прийняття державно-політичних рішень. Як зазначає дослідник «публічної політики» В. Парсонс, громадська думка є одним із центральних понять у демократії [5, с.112]. Адже лише довіра до влади та підтримка її діяльності дозволяє ефективно впроваджувати ті чи інші реформи, реалізовувати суспільно значущі рішення.

3. Суспільний інтерес як предмет публічної політики. Публічна політика передбачає простір для дискурсу різних приватних інтересів, однак метою є артикуляція загальносуспільних цілей та їх домінування у процесі вироблення державної політики.

Можна погодитися з думкою російського вченого Ю. Красіна, який визначає публічну сферу як таку, де відбувається взаємодія влади і суспільства для формування політики, що становить публічний інтерес. Науковець виокремлює 4 основні функції публічної сфери: артикуляція суспільних інтересів; публічний контроль за діяльністю влади; вплив на формування державної політики; політичне просвітництво громадян [6].

Кожна з вищезазначених функцій є важливою для формування демократичної моделі суспільства. Артикуляцію суспільних інтересів слід розглядати як першочерговий етап у процесі підготовки

політичних рішень. Адже суспільний інтерес є головною метою демократичної політики, що базується на колективному прийнятті рішень щодо спільних проблем. Крім того, даний етап відображає характер комунікації між учасниками політичного процесу. І зрештою, контроль за діяльністю владних інститутів та вплив на формування державної політики передбачає формування «демократії участі», де громадянин є безпосередньо залученим до процесу управління суспільством.

Очевидно, що втілення в життя концепту публічної політики потребує складних трансформацій як на рівні комунікативних зв'язків у суспільстві, так і на рівні інституційному. Разом з тим, демократичний поступ України неможливий без впровадження принципу публічності в усі сфери державного управління.

1. Nations in Transit [Електронний ресурс] // Аналітичний звіт за 2013 рік.- Режим доступу: http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/-NIT2013_Tables_FINAL.pdf

2. Беляєва Н. Развитие концепта публичной политики: «внимание движущим силам» и управляющим субъектам [Електронний ресурс] / Н. Беляєва // Режим доступу: <http://www.politstudies.ru/fulltext/2011/3/7.pdf>

3. Публічна політика та управління: наук. розробка / [С. О. Телешун, О. Р. Титаренко, С. В. Ситник, С. І. Вировий] ; Нац. акад. держ. упр. при Президенті України, Упр. орг. фундам. та приклад. дослідж., Каф. політ. аналітики та прогнозування. – К. : [НАДУ], 2010. – 34 с.

4. Кадлубович Т. Політична комунікація в демократизації владних відносин України: дис. канд. політ. наук: 23.00.02 / Кадлубович Тетяна Іванівна; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2008. – 191 с.

5. Парсонс В. Публічна політика: вступ до теорії й практики аналізу політики / В. Парсонс ; пер. з англ. О. Дем'янчук. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006.

6. Красин Ю. Публичная сфера и публичная политика в российском измерении Публичная политика в России. Сб. статей под общей редакцией Ю. Красина. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005.

7. Карпа М. Поняття «публічна політика»: системний підхід // Збірник наукових праць Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при президенті України. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2009.